

Сценарій цього заходу розробляють члени туристичного гуртка разом з учнівським самоврядуванням. Щороку він змінюється, хоча головна ідея лишається тією ж самою: участь у ньому беруть всі, кожен бере участь у таких видах великої культурно-спортивної програми, які йому найбільше до вподоби.

Програма для учнів 2-4 класів включає в себе переправу "маятник", переправу над маленьким струмком по паралельних мотузках (треба бачити очі малюків, які прикріплюють себе карабіном до верхньої мотузки і невпевнено пересувають ноги по нижній), переправа по умовному болоту по купинах, по жердинах та конкурс художньої самодіяльності.

Учні п'ятих – сьомих класів мають складнішу програму: туристська смуга перешкод зі складнішими, ніж у малюків, етапами, крос-похід, в'язання вузлів, встановлення наметів, топографія, і, звичайно, художня самодіяльність. В програмі туристичного збору, яку отримує кожен клас, вказано по хвилинах, хто, що, де і коли має робити.

Восьмі, дев'яті та десяті класи в цей день йдуть в односторонні походи на „Голубі озера” (маршрут 12 км), озеро Тереміжі (маршрут 16 км) та Святе озеро (маршрут 20 км).

А всі одинадятикласники весь день працюють в поті чола: одягають на малюків грудні об'язки, контролюють проходження смуги перешкод, чергують на контрольних пунктах, старті та фініші, виставляють бали за художню самодіяльність, виконують роль провідників туристичних груп в походах. Без їх до-

помоги, без їх досвіду провести такий збір було б неможливо – адже в свій час вони самі брали участь у всіх вищезгаданих видах туристичної діяльності.

Це лише один – найцікавіший – захід в системі роботи по сприянню здоров'ю, про всю систему можна судити з (розподілу) обов'язків членів координаційної ради.

Школа вийшла на передовий рубіж в спортивно-туристичній роботі. З шести категорійних походів, проведених в 2003 році в Хмельницькій області три здійснили учні нашої школи під керівництвом вчителів Семенюка О.В., Іваненка О.А. (по гірському Криму), Самковського М.П. (кільцевий маршрут в р-ні Ворохти), та директора школи Смолійчука А.Д. (по Чорногірському хребту).

Прогноз: роль учнівського самоврядування, яке довело свою ефективність, зростатиме. Учні люблять суспільно-корисну роботу, особливо коли бачать результат.

Екологічно-оздоровчі та санітарно-гігієнічні умови в школі покращуватимуться.

Робота батьківської громадськості у сприянні здоров'ю і надалі забезпечуватиме результати.

Науково-методичне забезпечення засад школи здоров'я має підвищити результативність роботи МАН (Мала академія наук) та розширити використання сучасної техніки – комп'ютерів, мережі Інтернет тощо.

Школа поступово буде ставати центром формування засад здорового способу життя в мікрорайоні.

М.Г.Телішевська, М.С.Лобойко, О.Б.Луцик, О.М.Проданчук

ХАРАКТЕРИСТИКА МЕДИКО-ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ

Впродовж останнього десятиріччя демографічна ситуація в Україні характеризується негативними тенденціями. Середньорічний темп зниження сумарного показника народжуваності за 1991-2000 рр. в Україні склав 5,4%. У 2000 році показник смертності немовлят в країні у 2,4 рази перевищував аналогічний показник в країнах Європейського Союзу. Материнська смертність в Україні у цьому ж році була на рівні 26,2 на 100 000 народжених живими.

За підрахунками демографів ООН населення України у 2010 році становитиме 45-45,5 мільйонів осіб.

На протязі останнього десятиліття демографічна ситуація в Україні характеризується негативними тенденціями. Середньорічний темп зниження сумарного показателя рождаемости в 1990-2000 гг. в Україні склав 5,4%. В 2000 году показатель младенческой смертности в стране в 2,4 раза превышает таковой в странах Европейского Союза. Материнская смертность в Украине в этом же году была на уровне 26,2 на 100 000 рожденных живыми.

За подсчетами демографов ООН население Украины составит в 2010 году 45-45,5 миллионов человек.

During last 10 years demographical situation in Ukraine has worsened. The average annual decrease of overall natality rate in 1991-2000 years was 5,4%. In 2000 the infant mortality rate in Ukraine was 2,4 times higher in comparison with the European Union

level. Maternal mortality was 26,2 per 100.000 live born.

According to UN demographers the population in Ukraine will decrease to 45 - 45,5 million in year 2010.

Протягом останнього десятиріччя демографічна ситуація в Україні характеризується негативними тенденціями. Спостерігається ріст смертності, падіння народжуваності, від'ємний приріст населення, що в цілому приводить до депопуляції країни, тобто зменшення кількості населення за рахунок перевищення кількості померлих над кількістю народжених. На початок 2001 року населення України становило 49,3 млн. осіб, що на 2,6 млн. осіб, або на 5,1%, менше, ніж у 1991 році. Скорочення населення на 94,3% відбулося за рахунок природного зменшення і на 5,6% внаслідок від'ємного сальдо міграції.

У ХХ столітті це вже четверте зафіксоване скорочення чисельності населення. Перші три були спричинені першою світовою і громадянською війнами, голодом і репресіями 30-х років, другою світовою війною. Так, тільки трьома інспірованими голодоморами 1921-1923; 1932-1933; 1946-1947 років, було знищено 16 млн. жителів України. Останнє зменшення людності України почалось у 1991 році, коли показник народжуваності не перевищив рівень загальної смертності населення. Воно було цілком прогнозованим, бо зниження народжуваності і зростання загальної смертності реєструвалось в Україні з кінця 60-х років. Соціально-економічна криза 90-х років лише пришвидшила цей процес.

За підрахунками соціологів, у 2001 році біля 7 млн. жителів України перебували за кордонами країни, у більшості випадків як нелегальні емігранти, що не знайшло свого відображення у річних підрахунках Держкомстату України. Таким чином, на початок 2001 року в Україні фактично проживало 42-42,5 млн. осіб.

Зростання показника загальної смертності не було пов'язано з процесом постаріння населення, бо аналогічно зі звичайними коефіцієнтами смертності населення зростають і стандартизовані показники. Зниження народжуваності також було істинним, не пов'язаним із зменшенням кількості людності дітородного віку. Доказом цього є зниження показників фертильності населення та сумарного коефіцієнту народжуваності. Останній зменшився з 1,8 дитини на одну жінку у 1991 році до 1,1 дитини у 2000 році. Середньорічний темп зниження сумарного показника

народжуваності за останнє десятиріччя становив 5,4%.

Смертність дітей у віці до одного року є чутливим індикатором соціально-економічного та санітарно-епідеміологічного благополуччя країни. В Україні смертність немовлят за Європейськими стандартами ще досить висока. У 2000 році коефіцієнт смертності немовлят (11,9 на 1000 живонароджених) у 2,4 рази перевищував аналогічний показник в країнах Європейського Союзу. Материнська смертність в Україні у 2000 році була на рівні 26,2 на 100 000 народжених живими. Хоча в останні роки цей показник має тенденцію до зниження, але він перевищує середньоєвропейський рівень.

Нинішні параметри смертності в Україні відповідають показникам кінця 50-х років. За рівнем смертності Україна посідає одне з перших місць в Європі (табл. 1).

Таблиця 1

Основні демографічні показники України та Європейського Регіону ВООЗ.

Показники	Ukraine (2000)	Europe (1997)
Населення (мільйони)	49,5	
Населення у віковій групі:	18,2	20,1
- 0-14 років, %		
- 15-64 років, %	68,0	66,3
- 65 років і > %	13,8	13,6
Площа (кв.км)	603 700	
Густина населення (на кв.км)	82,0	31,0
Міське населення (%)	67,1	72,7
Народжуваність на 1000 населення	7,80	11,11
Смертність на 1000 населення	15,30	10,94
Природний приріст на 1000 населення	-7,50	0,17
Валовий суспільний продукт (на особу) у \$ США, PPP	2190**	12 500
**1997 PPP – купівельна спроможність		

В Україні, як і в більшості розвинених країн світу, ведучими причинами смертності населення є хвороби системи кровообігу, злоякісні новоутворення та нещасні випадки, отруєння, травми. У таблиці 2 представлені стандартизовані коефіцієнти смертності населення України, у порівнянні із середньоєвропейськими рівнями. Як видно з наведених даних, за всіма ведучими класами хвороб, крім злоякісних новоутворень, коефіцієнти смертності населення України перевищують середньоєвропейські рівні. Населення України характеризується також і вищим рівнем передчасної смертності (0 – 64 роки), яка має виражену тенденцію до росту. Найчастіше жителі України передчасно вмирають від хвороб системи кровообігу; нещасних випадків, отруєнь, травм та злоякісних новоутворів (табл. 3).

Як видно із даних таблиці 3, коефіцієнти смертності від хвороб системи кровообігу населення України в обох вікових групах перевищують, а від злоякісних новоутворень є нижчими, ніж середньоєвропейський рівень. Звертає на себе увагу, що різниця між цими показниками є більшою серед осіб 65 років і старше. Отже, останні в Україні частіше вмирають від хвороб системи кровообігу та рідше від злоякісних новоутворів, що пов'язано з тим, що лікарі, через адміністративний тиск, у свідомстві про смерть пацієнтів старших вікових груп, які фактично померли від

злоякісних новоутворень, але не перебували на обліку в онкологічних диспансерах, як основну причину смерті проставляють серцево-судинні захворювання. Слід також відзначити, що і частота госпіталізації жителів України у зв'язку зі злоякісними новоутворами є вдвічі нижчою (3,2%), ніж в середньому в Європі (6,3%). У класі злоякісних новоутворень спостерігається значне зростання раку щитовидної залози серед дітей України після аварії на Чорнобильській АЕС.

Смертність від зовнішніх причин (нешасні випадки, отруєння, травми) за 1991-2000 рр. зросла на 26,7%. Динаміка смертності від зовнішніх причин зазнавала періоди прискореного зростання (1991-1995 рр.), повільного зниження (1996 –1998 рр.) і чергового підвищення за останні два роки (1999 - 2000 рр.). В цілому простежується тенденція до погіршення ситуації. Стандартизовані показники смертності від зовнішніх причин в Україні перевищують середньоєвропейський рівень, як серед всього населення, так і серед населення у віці 0-65 років (таблиця 2,3). Слід зазначити, що у цьому класі причин частота смерті від транспортних нещасних випадків в Україні є нижчою, а від вбивств та самовбивств – вищою, ніж в середньому в Європі.

Стандартизовані показники смертності від ведучих причин населення України та Європейського Регіону ВООЗ

Причини смерті	Україна (1999)	Європа (1997)
Всі причини, в т.ч.:	1318,3	980,1
Хвороби системи кровообігу	768,2	482,7
Злоякісні новоутворення	174,4	184,6
Нещасні випадки, отруєння, травми	141	86,4
Хвороби органів дихання	65,8	63,5
Хвороби органів травлення	39,1	39,1
Інфекційні та паразитарні хвороби	23,8	13,8

Таблиця 3.

Рівні смертності населення різних вікових груп України та Європейського регіону ВООЗ від основних причин

Причини смерті	0 – 64 роки		65 років і старші	
	Україна (1999)	Європа (1997)	Україна (1999)	Європа (1997)
Хвороби системи кровообігу	34,8	30,7	74,3	59,9
Злоякісні новоутворення	18,5	22,8	9,7	16,5
Нещасні випадки, отруєння, травми	23,0	19,5	2,3	2,6
Хвороби органів дихання	5,0	5,6	5,0	7,0
Інфекційні та паразитарні хвороби	4,0	3,0	0,3	0,5
Хвороби органів травлення	5,3	5,7	1,4	3,0

На четвертому місці серед основних причин смертності населення України знаходяться хвороби органів дихання. Хоча звичайні показники смертності від цих причин є нижчими, ніж в середньому в Європі (табл.3), але стандартизовані коефіцієнти все ж перевищують середньоевропейський рівень (табл.2). У цьому класі причин смертність від гострих та хронічних хвороб нижніх дихальних шляхів (бронхіти, емфізема, бронхіальна астма) має один із найвищих у Європейському Регіоні рівень (46,7 на 100 000 осіб у 1999 р.).

Після тривалого поступового зниження смертності від інфекційних та паразитарних хвороб у 90-х роках в нашій країні спостерігається її прискорене зростання. Так, рівень смертності від хвороб інфекційного походження за останні 10 років підвищився у 2,2 рази та перевищує середньоевропейські показники. Захворюваність на туберкульоз стійко зростає в Україні з 90-х років і значно перевищує середньоевропейський рівень. Ситуація з ВІЛ/СНІДом в Україні є дуже напруженою. Поширення хвороби набуло епідемічного характеру з 1995 року і характеризується одним із найбільших показників приросту випадків ВІЛ-інфекції. Так, за рівнем кумулятивного показника ВІЛ-інфекції за період 1993-2001 років (900 на 1 млн. населення) Україна знаходилась на третьому місці серед країн Центральної і Східної Європи, після Естонії та Російської Федерації.

Негативні зміни у смертності жителів України позначились на їх середній тривалості життя, яка 2000 року була на рівні 62,2 років у чоловіків та 73,4 років у жінок. Загальні втрати цього коефіцієнта за

минуле десятиріччя за даними Держкомстату України становлять у чоловіків – 2,4 року, а у жінок – 0,9 року. Розрив між середньою тривалістю життя в Україні та Західній Європі досягнув у 2000р. 12,8 року в чоловіків та 7,8 року у жінок. Серйозне занепокоєння викликає збільшення розриву у рівнях середньої тривалості життя осіб різної статі. У 2000 році цей розрив становив 11, 2 року, що перевищує відповідні різниці як у розвинених країнах Європи, так і в середньому по європейському регіоні. Якщо взяти до уваги, що гендерні відмінності у тривалості життя пов'язані зі статтю становлять біля двох років, то решта розриву (9,2 років) визначається відмінностями самозбережувальної поведінки чоловіків і жінок.

Аналіз медико-демографічної ситуації в Україні свідчить про її кризу. Прогнози вітчизняних та зарубіжних демографів щодо очікуваних змін у відтворенні населення України є песимістичними. Так, за підрахунками демографів ООН (середній варіант) населення України становитиме у 2010 рік 45,2 млн. осіб. Слід зазначити, що прогноз вчені базували на офіційних даних чисельності населення Держкомстату України, які, як вже було зазначено вище, є завищеними.

Несприятлива медико-демографічна ситуація в Україні потребує термінового впровадження заходів щодо поліпшення соціально-економічного становища її громадян, оздоровлення довкілля, збільшення фінансування системи охорони здоров'я з метою підвищення якості надання лікувально-профілактичної допомоги та збільшення її доступності для соціально неблагополучних категорій населення.